

Foraoisí
don adhmaid

Foraoisí
don aeráid

Foraoisí *don*
dúlra

Foraoisí *do*
dhaoine

Foraoisí don Dúlra

LEABHRÁN EOLAIS

Clár Ábhar

- 1. Eolas ar Choillte
 - 1.1 Fís Straitéiseach Choillte
- 2. Maidir le Bithéagsúlacht
 - 2.1 Bithéagsúlacht in Eastát Choillte
 - 2.2 Bagairtí ar Bhithéagsúlacht
- 3. Uaillmhianta Straitéiseacha ‘Foraoisí don Dúlra’ Choillte
- 4. Tomhas & Monatóireacht ar Bhithéagsúlacht - Córas *BioClass* Choillte
- 5. Feabhsú & Athbhunú na Bithéagsúlachta - Clár *BioForest* Choillte
- 6. Tionscadail Athchóirithe Dúlra
 - 6.1 Cás-Staidéir Foraoise -
 - (i) Gleann Airt, Co. Chill Mhantáin
 - (ii) Athchóiriú Fhoraois Choill Eanaigh, Co. Shligigh
 - 6.2 Cás-Staidéar Tailte Arda - Nuamhaisiú Shléibhte Bhaile Átha Cliath
 - 6.3 Cás-Staidéar Taillte Portaigh - Portach Achadh Raithin, Co. na Gaillimhe
 - 6.4 Cás-Staidéar Uisce - Coill an Ghleanna Mhóir, Co. Chill Mhantáin
 - 6.5 Cás-Staidéar ar Speicis Neamhchoitianta - Crú-Ialtóg Bheag ag Ros an Chrú, Co. Chiarraí
- 7. Ag Déanamh Níos Mó don Dúlra
- 8. Fís don Todhchaí

1. Eolas ar Choillte

Tá Coillte, cuideachta foraoiseachta leathstáit na hÉireann, freagrach as bainistiú a dhéanamh ar 440,000 heicteár (ha) de thailte atá foraoisithe go príomha. Déanann Coillte cothromaíocht agus seachadadh ar na tairbhí iolracha a bhaineann le foraoisí don aeráid, don dúlra, don adhmaid agus do dhaoine. Déanann sé a fhoraoisí a bhainistiú go hinbhuanaithe agus i gcomhréir le ceanglais deimhniúcháin Chomhairle Maoirseachta Foraoise® (FSC®-C005714) ó 2001 agus an Clár um Fhormhuiniú Deimhniúcháin Foraoise (PEFC (PEFC / 17-23-042)) ó 2014. Bhí Coillte ar cheann de na chéad chuideachtaí foraoise a fuair deimhniú PEFC in Éirinn.

Is é Coillte an foraoiseoir agus an táirgeoir adhmaid deimhnithe is mó sa tír, acmhainn nádúrtha, in-athnuaite agus inbhuanaithe. Ina theannta sin, is é Coillte an soláthraí caitheamh aimsire lasmuigh is mó in Éirinn, agus feabhsaíonn agus athbhunaíonn sé bithéagsúlacht agus cuireann sé tionscadail athshlánúcháin dúlra i gcrích ar fud a eastáit. Éascaíonn sé giniúint fuinnimh in-athnuaite agus déanann sé táirgí adhmaid painéil-chláir a mhonarú freisin.

Fostaíonn Coillte breis agus 800 ball foirne agus os cionn 1,200 conraitheoir ar fud na tíre. An cuspóir atá ag Coillte ná na foraoisí stáit a bhainistiú ar son mhuintir na hÉireann. Is é a misean na buntáistí iomadúla a bhaineann lena fhoraoisí a sheachadadh don aeráid, don dúlra, don adhmaid agus do dhaoine agus is é a fhís todhchaí inbhuanaithe a chruthú do chách óna fhoraoisí.

Tá inbhuanaitheacht airgeadais Choillte mar bhonn agus taca faoi sheachadadh cothrom na buntáistí iomadúla a bhaineann le foraoiseacht.

1.1 Fís Straitéiseach Choillte

Ní raibh foraoisí riamh chomh tábhachtaí. Cabhraíonn siad le dul i ngleic leis an athrú aeráide, soláthraíonn siad táirgí adhmaid inbhuanaithe chun cabhrú le tithe a thógáil, soláthraíonn siad gnáthóga luachmhara don fhiadhúlra, agus cuireann siad áiteanna áineasa ar fáil do dhaoine le taitneamh a bhaint astu.

Sa bhliain 2022, leag Coillte amach fís straitéiseach dá eastát foraoise a bhfuil sé mar aidhm aige cothromaíocht a bhaint as na buntáistí iomadúla óna fhoraoisí agus iad a sheachadadh don tsochaí, ag tabhairt níos mó airde ar ghníomhú ar son na haeráide, ar bhithéagsúlacht agus ar áineas, agus ag an am céanna leanúint de bheith ag seachadadh don tionscal foraoise agus táirgí adhmaid.

Is í uaillmhian Choillte ná foraoisí nua a chruthú, na foraoisí atá ann cheana féin a bhainistiú chun níos mó carbóin a ghabháil agus breis gnáthóga a sholáthar chun an bhithéagsúlacht a fheabhsú. Tacóidh sé le cruthú tithe nua trí tháirgí adhmaid inbhuanaithe Éireannacha a sheachadadh, agus méadóidh sé líon na spásanna áineasa a mbeidh gach duine in ann taitneamh a bhaint astu.

Sainaithnítear na 11 uaillmhian seo a leanas inár bhfís straitéiseach:

 don aeráid	1	Cumasaigh 100,000ha de fhoraoisí nua faoi 2050
	2	Méadú 10m tonna ar stóras CO ₂ faoi 2050
	3	Athdhearadh 30,000ha de thalamh portaigh faoi 2050
	4	1 Gigeavata d'fhuinneamh in-athnuaite faoi 2030
 don dúlra	5	30% go príomha don Dúlra faoi 2025
	6	50% go príomha don Dúlra san fhadtéarma
 don adhmaid	7	25 milliún m ³ adhmaid faoi 2030
	8	80% de thithe fráma adhmaid faoi 2050
 do dhaoine	9	€100m i gceann scríbe do chuairteoirí faoi 2030
	10	Dúbailt na gceantar áineasa go 500
	11	1,200 post nua i bpobail thuaithe

Agus ár n-uailmhianta fíis straitéisí á bhforbairt againn, shainnaithin muid go seachadann foraoisí luachanna iomadúla a thacaíonn le naoi gcinn de Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe. Cuidíonn foraoisí le maolú ar an athrú aeráide agus le cosaint uisce agus ithreach. Cuireann siad tithe ar fáil don dúlra agus don fhiadhúlra, cuireann siad táirgí tógála inbhuanaithe ísealcharbóin ar fáil dúinn agus tá siad tábhachtach freisin dár sláinte agus dár bhfolláine, ag soláthar spásanna chun ceangal leis an dúlra. Tacaíonn siad lenár ngeilleagar tuaithe agus le poist chomh maith.

Déanaimid achoimre ar na luachanna agus na buntáistí foraoise seo i gceithre phríomhchuspóir: foraoisí don aeráid, foraoisí don dúlra, foraoisí don adhmaid agus foraoisí do dhaoine mar seo a leanas:

Foraoisí don adhmaid

comhlíonann sé an gá atá ann táirgí adhmaid inbhuanaithe Éireannacha a sholáthar chun ár dtithe a thógáil agus chun tacú le poist i bpobail thuaithe ar fud na tíre.

Foraoisí don aeráid

baineann sé leis an ról atá ag ár n-eastát foraoise i ndéanamh agus i stóráil carbóin agus a chumas atá ag táirgí adhmaid ionad ábhair atá dian ar charbón a chur orthu.

Foraoisí don dúlra

sainnaithníonn sé an bhitheagsúlacht atá ann cheana féin laistigh dár n-eastát foraoise agus féachann sé le luachanna éiceolaíocha na gceantar seo a chosaint, a fheabhsú agus a athbhunú.

Foraoisí do dhaoine

diríonn sé ar fheabhas a chur ar shochair áineasa, shóisialta agus folláine fhoraoisí Choillte do phobail ar fud na hÉireann.

Diríonn an leabhrán seo **Foraoisí don Dúlra** ar uailmhianta Choillte agus ar an obair a dheineann Coillte ar an dúlra agus ar an mbitheagsúlacht.

2. Maidir le Bithéagsúlacht

Tagraíonn bithéagsúlacht don éagsúlacht beatha ar domhan, lena n-áirítear plandaí, éin, mamaigh, feithidí, fungais agus miocróib, na háiteanna ina gcónaíonn siad, na pobail ina maireann siad agus an chaoi a n-idirghníomhaíonn rudaí beo lena dtimpeallacht. Is ionann an bhitheagsúlacht agus an bheatha agus tacaíonn sí le beatha ar Domhan.

Tá an dúlra ag dul i léig i ngach áit agus tá an t-athrú aeráide ag cruthú imeachtaí aimsire níos minice agus níos foircní, rud a bhfuil tionchar aige ar an domhan nádúrtha agus ar dhaoine freisin.

Mar fhreagra ar na géarchéimeanna seo, d'fhógair rialtas na hÉireann éigeandáil aeráide agus bithéagsúlachta in 2019. D'fhoilsigh siad an ceathrú Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Bithéagsúlacht (NBAP) 2023-2030 agus é mar aidhm acu gníomhaíocht bithéagsúlachta in Éirinn ceann ina ndéantar bithéagsúlacht a 'luacháil, a chaomhnú, a athchóiriú agus a úsáid go hinbhuanaithe, ag cothabháil seirbhísí éiceachórais, ag cothabháil pláinéad sláintiúil agus ag seachadadh buntáistí atá riachtanach do gach duine'. Leagtar amach sa phlean, a bhfuil tacaíocht reachtach aige, roinnt cuspóirí agus gníomhartha don dúlra.

Tá Coillte ag cur leis na gníomhartha is gá chun dul i ngleic le dúshláin bithéagsúlachta agus aeráide na hÉireann.

2.1 Bithéagsúlacht in Eastát Choillte

Tá eastát Choillte comhdhéanta de raon éagsúil gnáthóg, idir fhoraoisí (foraoisí cónaiféaracha, measctha, leathanduilleacha agus dúchasacha) agus tailte portaigh agus ardtailte (portaigh bhrat agus ardaíthe, fraochmháigh fhliucha agus thirime), lochanna agus aibhneacha. Tá gach cuid d'eastát Choillte ar fáil mar ghnáthóg do phlandaí agus ainmhithe fiáine na hÉireann, agus dá bhrí sin tá luach éigin leis don bhitheagsúlacht.

Limistéir Bithéagsúlachta

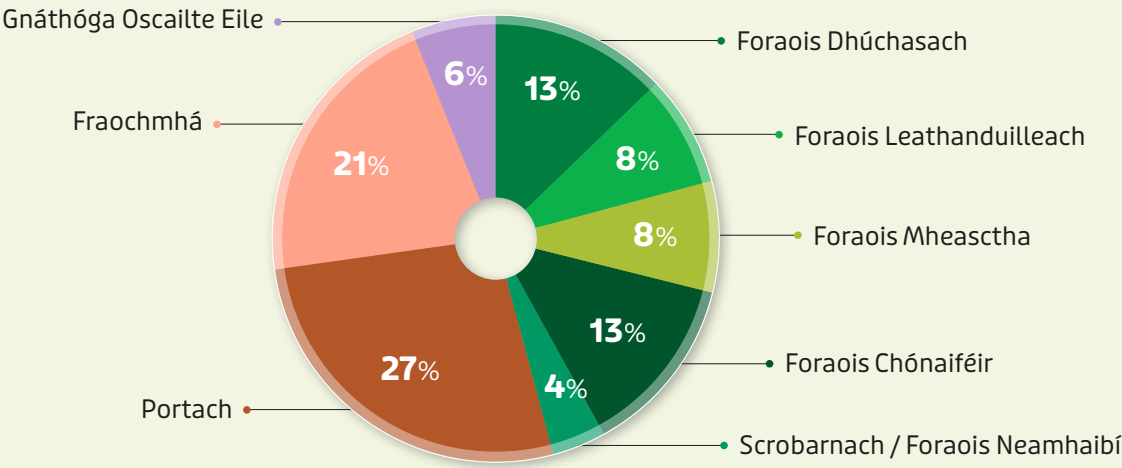
Is é an cur chuige atá againn maidir le caomhnú an dúlra ná gníomhartha bainistíochta dúlra a dhíriú ar na suíomhanna is dóichí a thabharfaidh na buntáistí bithéagsúlachta is airde. Úsáidimid measúnuithe éiceolaíocha atá bunaithe ar an eolaíocht chun na suíomhanna seo a roghnú agus iad a mhapáil mar limistéir bithéagsúlachta. Déanaimid teagmháil rialta freisin leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra (NPWS), saineolaithe ábhartha agus geallsealbhóirí eile i ndáil le bainistíocht na bithéagsúlachta ar an eastát.

Is iad limistéir bithéagsúlachta tailte Choillte atá ina ngnáthóga a bhfuil luach éiceolaíoch speisialta iontu cheana féin, nó a bhfuil an cumas acu a bheith ina ngnáthóga den sórt sin. Athraíonn na suíomhanna seo, atá mapáilte ag éiceolaithe, i méid ó 2ha go 1,000ha agus gach rud idir eatarthu. Sa lá atá inniu ann, tá 20% d'eastát Choillte á bhainistiú go príomha ar mhaithe leis an dúlra agus is é uailmhian Choillte é seo a mhéadú go 30% faoi dheireadh 2025.

Tá éagsúlacht mhór i limistéir bithéagsúlachta Choillte ó thaobh a luacha éiceolaíoch agus a gceanglais bhainistíochta de. Tá gnáthóga a bhfuil ardluach caomhnaithe dúlra iontu agus atá i riocht den scoth i roinnt limistéar bithéagsúlachta, agus léiríonn cinn eile acmhainneacht chun forbairt ina ngnáthóga níos luachmhaire le himeacht ama. Ina theannta sin, níl mórán bainistíochta ag teastáil ó roinnt limistéar bithéagsúlachta, nó níl aon bhainistiú ar chor a bith, agus tá bainistíocht ghníomhach ag teastáil ó limistéir eile chun iad a chosaint nó a fheabhsú. Tugaimid dúis áite do shuíomhanna le haghaidh bainistíochta tríd ár gclár bliantúil *BioForest*, bunaithe ar thosaíochtaí éiceolaíocha.

Taispeánann an léaráid seo a leanas na cineálacha éagsúla gnáthóg atá le fáil i Limistéir Bithéagsúlachta Choillte.

Na cineálacha éagsúla gnáthóg atá le fáil i Limistéir Bhithéagsúlachta Choillte:

Cineálacha Gnáthóg i Limistéir Bhithéagsúlachta Choillte:

Cineál Gnáthóige:	Cur Síos ar an nGnáthóg:
Foraois Dhúchasach	Foraoisí ina bhfuil speicis chrainn dhúchasacha (lena n-áirítear péine Albanach) ag clúdach 75% nó níos mó de cheannbhrat na foraoise
Foraois Leathanduilleach	Foraoisí ina bhfuil os cionn 80% de cheannbhrat na foraoise comhdhéanta de chrainn leathanduilleacha neamhdhúchasacha, go príomha feá agus seiceamar
Foraois Mheasctha	Foraoisí ina bhfuil os cionn 20% de cheannbhrat na foraoise comhdhéanta de chrainn bhuaircíneacha agus os cionn 20% comhdhéanta de chrainn leathanduilleacha
Foraois Chónaiféir	Foraoisí a bhfuil breis is 80% de cheannbhrat na foraoise comhdhéanta de chrainn bhuaircíneacha
Scrobarnach / Foraois Neamhaibí	Seasamh beag nó cúng crann ar féidir leo a bheith ina gcrann leathanduilleacha nó ina gcónaiféir
Portach	Bratphortach, portaigh ardaithe agus sruthlú
Fraochmhá	Fraochmhánna atá faoi cheannas toir bheaga, fraoch nó raitheach
Gnáthóga Oscailte Eile	Féaraigh, tailte fliucha, gnáthóga creagacha (lena n-áirítear pábháil aolchloiche) agus gnáthóga cósta (lena n-áirítear dumphcha)

Bainistiú an Dúlra ar fud an Eastáit: Níos Faide ná Limistéir Bhithéagsúlachta

Tá gach cuid d’eastát Choillte ar fáil mar ghnáthóg don dúlra agus don fhiadhúlra. Meastar gur speicis choillte iad thart ar 20% de speicis phlandaí na hÉireann, 28% d’éin phóirúcháin agus 50% d’inveirteabraigh sa chiall is leithne, rud a chiallaíonn go n-úsáideann siad gnáthóga foraoise chun bia agus foscadh a fháil, agus i gcásanna áirithe chun póirú.

Baineann go leor de na speicis fhiáine seo úsáid as foraoisí cónaireacha agus measctha, go háirithe i dtírdhreacha nach bhfuil foraoisí dúchasacha le fáil go forleathan iontu. Tá roinnt speiceas tar éis leas a bhaint as an méadú ar chlúdach foraoise in Éirinn le linn an 20ú haois mar shampla an cat péine agus an t-iora rua, agus tá speicis ar nós an chnagaire tar éis filleadh freisin.

Ciallaíonn sé seo go maireann réimse plandaí agus ainmhithe dúchasacha i bhforaoisí a bhainistítear go príomha le haghaidh táirgeadh adhmaid nó caitheamh aimsire, ní hamháin i limistéir a bhainistítear go príomha le haghaidh bithéagsúlachta. Ar fud eastát Choillte ar fad, lena n-áirítear na tailte lasmuigh de limistéir bhithéagsúlachta Choillte, ionchorpraítear bearta chun speicis a chaomhnú agus gnéithe tábhachtacha bithéagsúlachta a chosaint i raon leathan treoirlínte dea-chleachtais a chuirtear i bhfeidhm sna hoibríochtaí laethúla.

I measc samplaí de na bearta seo tá: adhmaid marbh a choinneáil, gnéithe a bhaineann le speicis neamhchoitianta agus faoi chosaint a chosaint, amhail broc (*Meles meles*) seatanna agus seangán coille (*Formica lugubris*) neadacha, agus uiscebhealaí agus maoláin riparian a chosaint. Déantar príomhoibríochtaí foraoiseachta Coillte amhail leagan agus athphlandáil crann, tógáil bóithre foraoise agus foraoisiú faoi cheadúnas ón Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (DAFM). Gné ríthábhachtach den phróiseas ceadúnaithe is ea measúnú mionsonraithe éiceolaíoch a dhéanann éiceolaithe gairmiúla chun a chinntiú go bhfuil na hoibríochtaí pleanáilte comhoiriúnach le gnáthóga agus speicis atá tábhachtach go háitiúil. Bíonn Coillte i dteagmháil go rialta leis an Seirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra(NPWS) agus le gníomhaireachtaí eile maidir le cosaint speiceas a chónaíonn inár bhforaoisí.

2.2 Bagairtí ar Bhithéagsúlacht

Tá roinnt bagairtí sonracha ann don bhithéagsúlacht in Éirinn a d'fhéadfadh drochthionchar a imirt ar cháilíocht gnáthóg agus ar na speicis a chónaíonn iontu.

Speicis Ionracha: Ceann de na príomhbhagairtí ar an mbithéagsúlacht in Éirinn ná scaipeadh speiceas ionrach mar is féidir leo speicis dhúchasacha a bhrú amach agus feidhm an éiceachórais a athrú. Is iad an dá phríomhspeiceas ionracha atá le fáil ar eastát Choillte ná an róslabhras agus an labhras silíní, ach tá cinn eile ann lena n-áirítear an lus an chnoic agus an ruabarb ollmhór, agus speicis ainmhithe ar nós an fhia agus an iora liath. Tá rialú speiceas ionrach ar siúl i go leor ceantar bithéagsúlachta ar fud an eastáit, faoi threoir pleananna arna bhforbairt ag éiceolaithe chun a chinntiú go bhfuil an cur chuige straitéiseach agus éifeachtach.

Ró-innilt: Is bagairt mhór do bhithéagsúlacht na hÉireann freisin ró-innilt foraoise agus gnáthóga oscailte ag ainmhithe atá ag bradáil amháil fianna. Gan aon chreachadóirí nádúrtha, is féidir le líon na bhfianna ardú i gceantair áitiúla go leibhéil neamh-inbhuanaithe. Cuireann méideanna móra fianna ag féarú cosc ar athghiniúint nádúrtha crann agus is féidir go mbeadh drochthionchar aige ar fhlóra na foraoise.

Athrú Aeráide: Is dócha go mbeidh brú mór ar ár bhforaoisí agus ar ár limistéir bhithéagsúlachta freisin mar gheall ar oiriúnú don athrú aeráide. De réir mar a mhéadaíonn teochtaí agus báisteach agus de réir mar a éiríonn stoirmeacha níos coitianta, beidh sé tábhachtach dúinn a chinntiú go mbeidh ár bhforaoisí agus ár ngnáthóga seasmhach i leith na n-athruithe seo.

Dúshlán a tháinig le hOidhreacht: Tá roinnt dúshlán a tháinig anuas le hoidhreacht ann chomh maith a eascraíonn as beartais náisiúnta foraoisithe roimhe seo. De réir mar a d'athraigh an eolaíocht agus ár dtuiscint, rinneadh na beartais seo a nuashonrú agus a athrú. Mar sin féin, i roinnt áiteanna, cuireadh foraoisí ar ghnáthóga a bhfuil luach éiceolaíoch leo. Mar chuid den mhapáil leanúnach ar limistéir bhithéagsúlachta, tá Coillte tar éis suíomhanna a shainaithint ina bhfuil tréithe éiceolaíocha na gnáthóige roimhe seo i láthair fós, agus cuirfidh an t-athchóiriú seo sochar dearfach ar fáil don dúlra. Cuireadh foraoisí oidhreachta eile sular cuireadh an raon treoirlínte agus cosaintí comhshaoil atá i bhfeidhm faoi láthair, agus tá bainistíocht chúramach ag teastáil anois ina leith.

3. Uaillmhianta Straitéiseacha ‘Foraoisí don Dúlra’ Choillte

Tá Coillte tiomanta do chothromaíocht agus seachadadh ar na tairbhí iolracha a bhaineann le foraoisí don aeráid, don dúlra, don adhmaid agus do dhaoine.

Faoi láthair, bainistimid 90,000ha den eastát go príomha ar mhaithe le bithéagsúlacht. Faoi straitéis ‘Foraoisí don Dúlra’, úsáidfimid ár gcláir *BioClass* agus *BioForest* chun 10% breise dár dtailte a thiomnú le bainistiú go príomha ar mhaithe le bithéagsúlacht faoi dheireadh 2025, rud a thabharfaidh an t-iomlán go breis is 134,000ha de fhoraoisí agus de thalamh.

Éilíonn sé cur chuige cothrom chun ilthairbhí a bhaint amach ó fhoraoisí. I bhforaoisí áirithe, e.g. foraoisí cónaiféaracha táirgiúla, is léir go leor gurb é táirgeadh adhmaid príomhchuspóir an tionscadail, ach i gcásanna eile, e.g. foraoisí dúchasacha, is oiriúnaí cuspóir caomhnaithe an dúlra agus na bithéagsúlachta. Mar sin féin, bíonn cinní bainistíochta ag teastáil i gcás foraoisí áirithe agus d'fhéadfadh go mbeadh gá le comhbhabhtálacha. Mar shampla, cuireadh na foraoisí i Sléibhte Bhaile Átha Cliath go príomha chun adhmaid a tháirgeadh, ach mar gheall ar líon méadaitheach cuairteoirí áineasa, glacadh cinneadh an príomhchuspóir a athrú ó fhoraoisí le haghaidh adhmaid go foraoisí do dhaoine. Agus an chothromaíocht cheart á baint amach d'eastát foraoise Choillte ina iomláine, tá sé tábhachtach spriocanna táirgthe adhmaid amach anseo a chosaint agus cuspóirí aeráide, nádúir agus daoine a bhaint amach ag an am céanna.

Uaillmhianta Foraoisí don Dúlra Choillte:

- An bhithéagsúlacht a fheabhsú agus a athchóiriú trí mhéadú a dhéanamh ar achar ár n-eastát a bhainistítear go príomha don dúlra ó 20% go 30% faoi dheireadh 2025.
- Déan limistéir dár bhforaoisí a chlaochlú ionas go ndéanfar 50% dár n-eastát a bhainistiú go príomha don dúlra san fhadtéarma.

Déanfar méadú ar achar eastát Choillte atá á bhainistiú go príomha don dúlra go 30% faoi dheireadh 2025 trí limistéir a bhfuil luach bithéagsúlachta iontu cheana féin ar ár n-eastát agus ar féidir iad a chosaint agus a fheabhsú a aithint. Aithníonn éiceolaithe na ceantair seo, agus ag obair i ndlúthchomhar le foraoiseoirí, forbraíonn siad pleananna bainistíochta chun luachanna foriomlána na bithéagsúlachta a fheabhsú.

San fhadtéarma, tá sé mar aidhm ag Coillte an limistéar dá eastát atá á bhainistiú go príomha don dúlra a mhéadú go 50% trí dhíriú ar fhoraoisí sonracha a d'fhéadfadh a bheith curtha ar dtús go príomha le haghaidh táirgeadh adhmaid ach atá níos oiriúnaí anois chun cuspóirí bainistíochta príomhúla eile a bhaint amach. Tugann na foraoisí oidhreachta seo deis athdhearaidh chun bithéagsúlacht a fheabhsú agus gnáthóga feabhsaithe nua a chruthú sa todhchaí.

Le comhlíonadh uaillmhianta Choillte, déanfar níos mó foraoisí a bhainistiú ar mhaithe leis an aeráid agus leis an dúlra ná riamh, líon níos mó foraoisí áineasa agus soláthar adhmaid agus táirgí adhmaid Éireannacha deimhnithe a fhástar go hinbhuanaithe á sheachadadh agus á gcosaint amach anseo, ag tacú le poist thuithe agus ag fás bithghilleagair Éireannach.

4. Tomhas & Monatóireacht ar Bhithéagsúlacht – Córas *BioClass* Choillte

Cad é BioClass?

D'fhorbair Coillte *BioClass* in 2015 mar nós imeachta eolaíochta-bhunaithe chun luach éiceolaíoch suíomhanna ar eastát Choillte a mheas agus na cinn is luachmhaire a aithint mar limistéir bhiathéagsúlachta. Roinneann an nós imeachta seo limistéir bhiathéagsúlachta i gceithre aicme, ó Bhiath-Aicme 1, na limistéir a bhfuil an luach éiceolaíoch is airde acu, go Bith-Aicme 4, limistéir a bhfuil luach measartha acu faoi láthair ach a léiríonn roinnt acmhainneachta chun forbairt ina ngnáthóga níos luachmhaire.

Go ginearálta, is iad na suíomhanna is cosúla le gnáthóga nádúrtha is mó a bhfuil an luach is airde acu ó thaobh bithéagsúlachta de. Bunaithe ar athbhreithniú ar tháscairí bithéagsúlachta a sainaithníodh i dtaighde náisiúnta ar bithéagsúlacht i bhforaoisí na hÉireann (Smith et al., 2008), d'oibríomar le héiceolaithe comhairleacha a bhfuil taithí acu chun “nádúrthacht” a shainiú i dtéarmaí sraith luachanna nádúrtha agus gnéithe bithéagsúlachta.

Is táscairí ar bhiathéagsúlacht iad luachanna nádúrtha, mar shampla, i bhforaoisí, áirítear ar na tréithe a bhfuil seans maith ann go mbeidh bhiathéagsúlacht níos airde bainteach leo struchtúr foraoise ilchisealach, stair fhada clúdach foraoise agus flúirse crann dúchasach.

Is micrighnáthóga iad gnéithe bithéagsúlachta a bhaineann leas as grúpa amháin nó níos mó speiceas, amhail crainn seanchaite, adhmad marbh mór trastomhais agus tailte fliucha beaga (tobair nó srutháin) nó lamanna creagacha sa fhóraois.

Úsáideann éiceolaithe Choillte an córas *BioClass* chun measúnú a dhéanamh ar láithreachtaí luachanna nádúrtha agus gnéithe bithéagsúlachta i bhforaoisí, i bportaigh agus i ngnáthóga oscailte eile, bunaithe ar shraith critéar sainithe. Is é an scór iomlán atá bunaithe ar na luachanna seo a chinneann rangú *BioClass* an tsuímh atá á mheas.

Is iad príomhbhuntaistí an chórais seo ná:

Tá sé bunaithe ar fhianaise agus ar thaighde náisiúnta	tugann sé aird ar shuíomhanna a bhfuil luach éiceolaíoch an-ard orthu	a chumas chun gach cineál foraoise (lena n-áirítear foraoisí dúchasacha, foraoisí measctha agus foraoisí cónaitheacha) a mheas ag baint úsáide as na critéir oibiachtúla céanna	is féidir é a chomhtháthú i gcórais fardail agus pleanála foraoise príomhshrutha Choillte.
--	---	---	--

Cuireann an cur chuige seo ar chumas Coillte tosaíocht a thabhairt do cheantair le haghaidh bainistíocht réamhghníomhach ar chaomhnú an dúlra, ag díriú acmhainní atá ar fáil ar shuíomhanna a thabharfaidh na buntáistí is airde don bhiothéagsúlacht trí chlár oibre feabhsúcháin bliantúil ar a dtugtar *BioForest*.

BioClass		An 'crann' BioClass
Foraóisí agus gnáthóga eile <i>de ...</i>		
1	Luach éiceolaíoch den scoth	
2	Ardluach éiceolaíoch	
3	Luach maith éiceolaíoch	
4	Luach éiceolaíoch measartha	

Gnéithe bithéagsúlachta agus luachanna nádúrtha:

Critéir Scórála do Ghnáthóga Foraoise

Gnéithe Bithéagsúlachta

Crainn seanfhondúireacha	Crainn an-mhóra, seanchrainn d'aon speiceas. Is féidir le crainn seanbhunaithe, go háirithe iad siúd a bhfuil go leor cúinní agus scoilteanna iontu, tacú le réimse leathan fiadhúlra.
Adhmad marbh	Gais/brainsí marbha ina seasamh nó tite
'Micrea-ghnáthóga' fliucha	Toibreacha nó srutháin laistigh den fhóraois a thacaíonn le fásra dúchasach fliuch
'Micrea-ghnáthóga' creagacha	Gleannta creagacha, aillte, barraí móra carraige nó bolláin mhóra
Spás oscailte	Gnáthóga oscailte, dea-shoilsithe laistigh den fhóraois

Luachanna Nádúrtha

Méid na foraoise	Tá luach éiceolaíoch níos fearr ag limistéir níos mó de chlúdach ceannbhrat buan
Aois sheastáin foraoise	Meánaois na gcrann ina seasamh
Gnáthóg in aice láimhe	Láithreacht gnáthóg a bhfuil luach éiceolaíoch leo amhail fraochmhá, talamh fliuch nó féarthailte nádúrtha in aice leis an bhforaois
Aeráid aigéanach	Lonnaithe i gcontaetha san iarthar
Crainn dhúchasacha sa cheannbhrat	Cion de cheannbhrat na foraoise atá comhdhéanta de chrainn dhúchasacha, amhail darach nó beith
Athghiniúint nádúrtha crainn agus toir dhúchasacha	Flúirse crainn óga agus síológa nádúrtha de chrainn agus toir dhúchasacha sa choill
Tearcacht gnáthóige	Láithreacht gnáthóige foraoise dúchasaí neamhchoitianta
Raon méide crann	Tá crainn de mhéideanna éagsúla i láthair, ó chrainn óga go crainn mhóra sean.
Struchtúr seastáin ingearach	Láithreacht flóra talún mhaith, ciseal toir, fo-cheannbhrat agus ceannbhrat
Flóra talún foraoise	Clúdach maith fásra talún, ina bhfuil plandaí foraoise tipiciúla
Saintréithe seancoillte	Feictear ar léarscáileanna stairiúla agus tá gnéithe i láthair ar nós seanstampáí móra agus crainn chosáilte

Critéir Scórála do Phortaigh

Doimhneacht mhóna	Móin >1.5m ar doimhne, de ghnáth ar thalamh cothrom nó le fána an-réidh
Topagrafaíocht dhromchla	Dromchla fliuch agus críthfhulangach, láithreach gnéithe amhail córais linnte, patrún tulaí/log agus réiseáin fhliucha, críthfhulangacha, fásracha
Fásra	Clúdach maith de phlandaí portaigh tipiciúla, go háirithe caonach Sphagnum
Ceangal le gnáthóga portaigh ainmnithe	Laistigh de, no ina aice le, bratphortach nó portach ardaithe atá ainmnithe mar LSC nó NHA
Nascacht hidreolaíoch	An t-aonad hidreolaíoch céanna leis an bportach ainmnithe in aice láimhe

Ag baint úsáide as *BioClass* chun achar tailte Choillte atá á mbainistiú go príomha don dúlra a mhéadú ó 20% go 30%.

Chun ár n-uailmhian a bhaint amach maidir leis an limistéar atá á bhainistiú go príomha don dúlra a mhéadú ó 20% (90,000ha) go 30% (134,000ha) faoi 2025, shainnaithin muid ar dtús suíomhanna a bhfuil an luach éiceolaíoch is airde acu agus roghnaíomar iad seo mar limistéir bithéagsúlachta nua. Tá foireann éiceolaíochta Choillte i gceannas ar shainaithint limistéar bithéagsúlachta nua.

Mar chéad chéim sa phróiseas seo, rinneadh an t-eastát a shainiú ina chúig théama leathana, chun a chinntiú go bhfuil ionadaíocht ar an raon iomlán cineálacha gnáthóige inár limistéir bithéagsúlachta nua. Rinneadh anailís ar raon foinsí sonraí spásúla a bhaineann le gach téama, chun measúnú a dhéanamh ar an acmhainn bithéagsúlachta ar fud an eastáit.

Chuir an cleachtadh anailíse sonraí seo le samhail a chothromaigh na buntáistí iomadúla a bhaineann le foraoisí trí chuspóirí aeráide, nádúir, adhmaid agus daoine. Chinn an tsamhail go bhféadfaí 10% breise den eastát (thart ar 44,000ha talún) a bhainistiú go príomha ar mhaithe leis an dúlra, rud a mhéadódh an limistéar atá á bhainistiú le haghaidh bithéagsúlachta ó 20% go 30% (thart ar 134,000ha san iomlán).

Sainaithin an tsamhail suíomh na limistéar bithéagsúlachta nua féideartha seo ar an eastát freisin. Déanann foireann éiceolaithe a bhfuil taithí acu measúnú ar na ceantair seo ar fad sa réimse ansin ag baint úsáide as córas *BioClass* Choillte agus déantar iad a rangú de réir a luachanna bithéagsúlachta.

Ina theannta sin, shainaithin an tsamhail limistéir oidhreachta dár n-eastát inar féidir linn, trí chlár athdhearaidh, gnáthóga nua a chruthú san fhadtéarma, athléimneacht na bhforaoisí a mhéadú agus stóráil carbóin a fheabhsú.

Téamaí Dúlra ar Eastát Choillte:

Foraoisí

>20% Clúdach Ceannbhrat lena n-áirítear foraois bhuaircíneach, foraois mheasctha, foraois leathanduilleach, agus foraois dhúchasach.

Ardchríocha

Talamh >150m os cionn leibhéal na farraige, ag réimsiú ó fhoraois phlandála bhuaircíneach go fraochmhá oscailte, agus bratphortach.

Portaigh

Talamh <150m os cionn leibhéal na farraige, ar ithreacha móna domhain agus folaíonn sé gnáthóga mar bhratphortach ísealchríche, portach ardaithe, portach réitithe, agus plandáil bhuaircíneach ar mhóin dhomhain.

Uisce

Dobharcheantair an-fógair, mar shampla dobharcheantair diúilicíní péarla fionnuisce agus uiscebhealaí ardstádaís.

Speicis Neamhchoitianta & Gnáthóga

Speicis neamhchoitianta (e.g. ialtóg bheag chrú capaill), Gnáthóga neamhchoitianta (e.g. pábháil aolchloiche).

Fócas ar Fhoroaisí

Is minic a bhíonn foraoisí a bhfuil stair fhada de chlúdach foraoise iontu níos saibhre ó thaobh speiceas de (os cionn na talún agus faoin talamh) ná foraoisí de bhunadh le déanaí, agus dá bhrí sin go bhféadfadh luach caomhnaithe nádúir níos airde a bheith acu.

Mar chéim i dtreo na foraoisí is fearr don dúlra a aithint, tá mapáil déanta ag Coillte ar shuíomhanna seancoillte ar a eastát. Is cosúil gur láithreáin foraoise iad seo ó na 1830idí i leith, nuair a ullmhaíodh na chéad léarscáileanna Suirbhéireachta Ordanáis. Is ionann seanláithreáin choillte agus thart ar 6% d'achar iomlán eastát Choillte.

Tá stair chlúdaigh foraoise níos faide fós ag roinnt suíomhanna seancoillte a shíneann siar go dtí lár na 1600idí, agus tugtar “suíomhanna foraoise ársa” orthu seo. Rinne an NPWS fardal pólótach de fhoraoisí ársa in Éirinn a tháirgeadh in 2011.

Tá suíomhanna seancoillte agus suíomhanna foraoise ársa an-athraitheach ó thaobh tréithe de inniu i dtéarmaí an chineáil chlúdaigh foraoise a thacaíonn siad leo agus a luach éiceolaíoch. Tá tionchar mór ag gníomhaíocht an duine orthu uile, ach tá a luach éiceolaíoch coinnithe ag cuid acu in ainneoin athruithe i gclúdach agus i gcineál foraoise, agus tá sé tábhachtach go n-aithnítear agus go mbainistítear na foraoisí seo ar mhaithe leis an dúlra laistigh dár limistéir bithéagsúlachta.

Cuireadh san áireamh mar limistéir bithéagsúlachta féideartha gach suíomh seancoilllearnach agus suíomh foraoise ársa ar eastát Choillte, nach bhfuil mapáilte mar limistéir bithéagsúlachta cheana féin, agus tá éiceolaithe ag déanamh measúnú orthu ag baint úsáide as an gcóras *BioClass*. Roghnaítear foraoisí mar limistéir bithéagsúlachta bunaithe ar a gcarachtar agus ar cháilíocht na luachanna nádúrtha atá i láthair, mar shampla flóra talún, struchtúr éagsúil seasaimh agus láithreach gnáthóga foraoise dúchasacha neamhchoitianta.

Fócas ar Thailte Arda

Tá cuid mhór d'eastát Choillte suite sna hardtailte agus is féidir go n-áireofaí ann réimse leathan gnáthóg amhail tailte portaigh (bratphortach ardtailte, fraochmhá fliuch agus tirim), féarthailte leathnádúrtha, scrobarnach agus foraois portaigh.

Tá roinnt éan neamhchoitianta agus atá faoi bhagairt le fáil sna hardtailte, lena n-áirítear an chromán cearc agus an meirliún, chomh maith le gnáthóga a bhfuil spéis chaomhnaithe iontu. Díríonn roghnú na limistéir bithéagsúlachta nua sna hardtailte ar ghnáthóga oscailte a leathnú i Limistéir Chaomhnaithe Speisialta (SACanna) ainmnithe agus ar dhálaí gnáthóige a fheabhsú do speicis faoi chosaint amhail cromán na gcearc agus an meirliún.

Fócas ar Thailte Portaigh

Níl eastát Choillte ar fad faoi fhoraois. I measc na ngnáthóg portaigh atá i láthair ar an eastát tá portach bratrchríche ísealchríche, portach ardaithe, fraochmhá fliuch agus tirim, chomh maith le foraoisí portaigh. Tá an chuid is mó den talamh portaigh oscailte laistigh d'eastát Choillte mapáilte agus cosanta cheana féin mar limistéir bithéagsúlachta.

Dírítear ar thailte móna foraoisithe a bhfuil luach éiceolaíoch agus acmhainneacht mhaith athchóirithe ag baint leo i roghnú na limistéir bithéagsúlachta nua. Mar shampla, áirítear leis seo suíomhanna atá modhnaithe go híseal agus atá in aice le suíomhanna atá ainmnithe mar SACanna nó Limistéir Oidhreacht Nádúrtha (NHA) do ghnáthóga portaigh. Tá tús áite ag na suíomhanna seo le cur san áireamh sna limistéir bithéagsúlachta nua.

Le blianta beaga anuas, tá roinnt tionscadal athchóirithe portaigh rathúla de chuid EU LIFE Nature curtha i gcrích ag Coillte freisin, ag athchóiriú gnáthóga tábhachtacha portaigh ardaithe agus bratphortaigh. Beidh sé mar aidhm ag bainistíocht na limistéir bithéagsúlachta portaigh atá sainaitheanta le déanaí leanúint leis an obair seo.

Fócas ar Uisce

Tá neart cúrsaí uisce agus lochanna ar fud eastát Choillte, ach tá roinnt maoine i gCoillte suite i ndobharcheantair a thacaíonn le speicis uisceacha an-íogaire amhail diúilicíní péarla fionnuisce. Agus limistéir bithéagsúlachta nua á sainaitheint, díreann ar limistéir a d'fhéadfaí a bhainistiú chun feabhas a chur ar cháilíocht uisce agus ar ghnáthóga uisceacha i ndobharcheantair íogaire.

Fócas ar Speicis agus Gnáthóga Neamhchoitianta

Chomh maith le gnáthóga a bhainistiú inár limistéir bithéagsúlachta chun a luach éiceolaíoch a fheabhsú, feabhsaímid gnáthóga freisin do speicis fhoraoiseacha a bhfuil tábhacht leo ó thaobh caomhnaithe an dúlra de i suíomhanna tábhachtacha. Sampla amháin is ea an ialtóg chrú-chapall bheag (féach an cás-staidéar ar leathanach 23).

5. Feabhsú & Athbhunú na Bithéagsúlachta - Clár *BioForest* Choillte

Gach bliain, roghnaíonn Coillte limistéir bithéagsúlachta le haghaidh bainistíocht réamhghníomhach ar chaomhnú an dúlra, ag díriú acmhainní atá ar fáil ar shuíomhanna a thabharfaidh na buntáistí is airde don bithéagsúlacht trí chlár feabhsúcháin bliantúil oibre ar a dtugtar *BioForest*.

I gcás limistéar bithéagsúlachta roghnaithe, forbraíonn agus cuireann éiceolaithe agus foraoiseoirí Choillte pleananna bainistíochta éiceolaíocha láithreán-shonracha i bhfeidhm. Cinntíonn na pleananna go ndéantar cuspóirí caomhnaithe an dúlra a bhreithniú agus a athbhreithniú i bhfianaise chleachtais fhoraoiseolaíochta agus dhálaí an tsuímh. Bunaithe ar a measúnú ar shaintréithe an tsuímh, sainaitníonn na héiceolaithe na spriocanna bainistíochta (lena n-áirítear an ghnáthóg sprice) don suíomh agus molann na foraoiseoirí sraith gníomhartha bainistíochta. Táirgeann an próiseas plean praiticiúil, ilbhliantúil a thabharfaidh an toradh is fearr don dúlra.

Tá sé rithábhachtach suíomhanna a roghnú go cúramach chun a chinntiú go ndéantar ár ngnáthóga agus na limistéir bithéagsúlachta is íogaire ó thaobh na héiceolaíochta de laistigh d'eastát Choillte a fheabhsú agus a athchóiriú. Tá dea-phleanáil rithábhachtach chun a chinntiú go bhfuil bainistíocht bithéagsúlachta éifeachtach, éifeachtúil agus go mbeidh tionchar dearfach fadtéarmach aici. Roghnaítear láithreáin le haghaidh bainistíocht bithéagsúlachta bunaithe ar a luach éiceolaíoch (Bio-Aicme) agus ar chineál na bainistíochta atá

ag teastáil (cineál, scála agus práinn), mar a shainaitnítear i bpleananna bithéagsúlachta. Cuirtear eolas ar fáil freisin do thosaíochtaí maidir le bainistíocht bithéagsúlachta trí thuairiscí monatóireachta agus trí ionchur ó fhoirne bainistíochta Choillte a bhíonn i dteagmháil go rialta le geallsealbhóirí agus le comhpháirtithe lena n-áirítear an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta, Iascaigh Intíre Éireann (IFI) agus baill den phobal nó grúpaí pobail.

Áirítear ar ghníomhartha bainistíochta don dúlra speicis ionracha a rialú, córais hidreolaíocha (portaigh) a athbhunú agus cleachtais bhainistíochta foraoise atá gar don dúlra a chur i bhfeidhm amhail Foraoiseacht Chlúdaigh Leanúnaí (CCF) chomh maith le tionscadail athchóirithe agus feabhsúcháin gnáthóige atá dírithe ar speicis agus monatóireacht gnáthóige.

Tá go leor foraoisí in Éirinn comhaoiseach le struchtúr seasaimh aonfhoirmeach, lena n-áirítear roinnt foraoisí leathanduilleacha agus dúchasacha. Tugann cur chuige atá gar don dúlra i leith bainistíocht foraoise deis chun struchtúr na foraoise a fheabhsú (trí an fhoraois a thanú go roghnach) rud a bhfuil buntáistí aige don dúlra agus don fhiadhúlra tríd an ngnáthóg a éagsúlú. Tugann an cur chuige seo, ar a dtugtar foraoiseacht chlúdaigh leanúnaí (CCF), deis freisin chun spriocanna bainistíochta bithéagsúlachta a bhaint amach amhail an fhoraois a aistriú de réir a chéile óna cineál foraoise reatha (e.g. foraois atá comhdhéanta den chuid is mó de chrainn feá den aois agus den mhéid chéanna) go foraois níos bithéagsúlachta (e.g. foraois mheasctha le crainn feá, darach agus péine Albanacha de mhéideanna éagsúla).

Cuirtear eolas ar fáil do ghníomhartha bainistíochta freisin trí laethanta oiliúna agus malartú eolais idir foraoiseoirí, éiceolaithe agus conraitheoirí chun saineolas a chothú i gcur i bhfeidhm teicnící praiticiúla bainistíochta bithéagsúlachta allamuigh. Cuidíonn laethanta eolais ar an láthair, arna reáchtáil ag foirne éiceolaíochta Coillte i dteannta le héiceolaithe comhairleacha agus foraoiseoirí chomh maith le conraitheoirí, le cur i bhfeidhm teicnící bainistíochta bithéagsúlachta a éascú agus cuireann siad chun cinn seachadadh na gcleachtas is fearr sa réimse.

6. Tionscadail Athchóirithe Dúlra Cás-Staidéir

Léiríonn na sé chás-staidéar seo a leanas cur chuige Coillte maidir le foraoisí (agus gnáthóga eile) a bhainistiú ar son an dúlra.

	6.1 Cás-Staidéir Foraoise – (i) Gleann Airt, Co. Chill Mhantáin (ii) Athchóiriú Fhoraois Choill Eanaigh, Co. Shligigh
	6.2 Cás Staidéar ar Thailte Arda – Nuamhaisiú Shléibhte Bhaile Átha Cliath
	6.3 Cás-Staidéar ar Thailte Portaigh – Portach Achadh Raithin, Co. na Gaillimhe
	6.4 Cás-Staidéar Uisce – Coill an Ghleanna Mhóir, Co. Chill Mhantáin
	6.5 Cás-Staidéar ar Speicis Neamhchoitianta – Crú-Ialtóg Bheag ag Ros an Chrú, Co. Chiarraí

6.1 Cás-Staidéar Foraoise – (i) An Chéad Chás-Staidéar Gleann Airt, Co. Chill Mhantáin

Is foraois mheasctha álainn í limistéar bithéagsúlachta Ghleann Airt i gCoillte atá suite in aice le hInbhear Mór i ndeisceart Cho. Chill Mhantáin. Roghnaíodh é le haghaidh feabhsúcháin bithéagsúlachta toisc go bhfuil sé suite ar shuíomh foraoise ársa féideartha. Is annamh a bhíonn suíomhanna foraoise ársa in Éirinn agus dá bhrí sin tá luach ar leith ag baint leo ó thaobh caomhnaithe an dúlra de. Tá fianaise ann go bhfuil clúdach foraoise i nGleann Airte ó na 1600í i leith. Is gnách go dtacaíonn láithreáin a bhfuil stair fhada clúdach foraoise acu le leibhéil níos airde bithéagsúlachta, lena n-áirítear speicis neamhchoitianta agus speisialtóirí coillearnaí (speicis nach bhfaightear ach i gcoillearnacha), i gcomparáid le coillearnacha de bhunús níos déanaí. Is féidir lena n-ithreacha a bheith ina taiscumair thábhachtacha carbóin freisin.

Is dair aibí agus sprúis na hIorua is mó atá i bhforaois Ghleann Airte, chomh maith le roinnt péine Albanach, fuinseog, beith, learóg Eorpach, feá agus saileach liath. Tá foscadh cuileann agus coll ann i gcodanna. Is gnách go mbíonn flóra na talún tipiciúil de fhoraoisí darach dúchasacha ar bhuncharraig aigéadach, agus áirítear leis luachair mhór, fraochán agus fraoch langa.

Is í an phríomhfhadhb i nGleann Airt ná go bhfuil an fhoraois réasúnta cothrom ó thaobh aoise de i.e. tá formhór na gcrann sa cheannbhrat den aois chéanna. Níl an struchtúr ilchisealach atá le fáil i bhforaoisí nádúrtha ag an bhforaois. Cé go bhfuil neart crann aibí i nGleann Airt, is beag crainn óga agus crainn óga atá ann chun an ceannbhrat a athnuachan nuair a chruthaítear bearnaí de réir mar a fhaigheann crainn bás nó nuair a shéidtear iad. Tá cúpla crann mór, sean agus seanbhunaithe ann freisin, atá tearc, ach tábhachtach mar is féidir leo tacú le réimse speiceas (mamaigh bheaga, éin, feithidí, fungais) os cionn agus faoi thalamh, agus tá siad an-tábhachtach d'éiceachóras na foraoise é adhmaid marbh mar go bhfuil sé mar chuid den chóras athchúrsála cothaitheach, agus is féidir le hadhmaid marbh i bhfoirmeacha éagsúla lobhadh tacú le réimse leathan feithidí, fungas agus baictéar.

Tá cur chuige atá gar don dúlra á ghlacadh i mbainistíocht na foraoise i limistéar bithéagsúlachta Ghleann Airt. Is é an aidhm an fhoraois a chlaohlú de réir a chéile le himeacht ama ina foraois ilchineálach agus ilchineálach atá ag athghiniúint go nádúrtha, ina bhfuil neart crann seanbhunaithe agus adhmaid marbh flúirseach.

Foraoiseacht Chlúdaigh Leanúnaigh (CCF) a thugtar ar an gcóras foraoiseolaíochta atá glactha. Baintear crainn aonair go tréimhsiúil chun bearnaí a chruthú agus chun lígean don solas teacht ar urlár na foraoise, agus clúdach foraoise buan á choinneáil ag an am céanna. Soláthraíonn bearnaí a chruthaítear trí chrainn a thanú go tréimhsiúil na coinníollacha atá riachtanach le go bhfásfaidh síológa crann. Aithnítear roinnt crainn mar shean-shaighdiúirí amach anseo agus tá siad faoi chosaint. Cruthaítear adhmaid marbh ina sheasamh agus tite chun micreaghnáthóga nua a sholáthar chun tacú le bithéagsúlacht.

Tharla an chéad tanú CCF i nGleann Airt in 2023 agus is dócha go dtarlóidh an chéad cheann eile in 2030.

Is é an buntáiste a bhaineann le cur chuige CCF i leith bainistiú suíomhanna ar nós Gleann Airt ná go ndéantar éiceachóras na foraoise a chosaint agus a fheabhsú. Méadóidh luach éiceolaíoch na foraoise le himeacht ama de réir mar a athstruchtúrófar í ina foraois ilchisealach le raon leathan micreaghnáthóg chun tacú le raon speiceas. Beidh an fhoraois in ann athghiniúint go nádúrtha de réir mar a chruthaítear bearnaí solais agus rud a laghdóidh na hidirghabhálacha a bheidh riachtanach.

6.1 Cás-Staidéar Foraoise – (ii) An Dara Cás-Staidéar Athchóiriú Fhoraois Choill an Eanaigh, Co. Shligigh

Tá foraois Choill an Eanaigh suite ar bhruach thiar Loch Gile agus Abhainn na Garbhóige, gar do bhaile Shligigh. Téann sé siar go dtí na 1650í ar a laghad agus is gnách go dtacaíonn suíomhanna a bhfuil stair fhada clúdach foraoise acu le leibhéil níos airde bithéagsúlachta, lena n-áirítear speicis neamhchoitianta agus speisialtóirí coillearnacha, agus mar sin cuireann an fhíríc seo go mór le huathúlacht Choill an Eanaigh.

Tá dhá chineál gnáthóige foraoise i láthair gCoill an Eanaigh: 1) **foraois alluviach** i leath thuaidh na foraoise agus 2) **foraois mheasctha leathanduilleach/bhuaircíneach** ó dheas.

Foraoisí alluviacha suite ar mhachairí tuile aibhneacha, agus tá éiceolaíocht uathúil acu mar go mbíonn tuilte acu go rialta nuair a ardaíonn leibhéil uisce na habhann. Tá riocht an-nádúrtha ar Choill an Eanaigh, rud a fhágann gurb í ceann de na foraoisí alluviacha is suntasaí atá fágtha in Éirinn í, agus b'fhéidir san Eoraip ar fad. Mar thoradh air sin, tá Coill an Eanaigh mapáilte mar limistéar bithéagsúlachta de chuid Coillte, a bhfuil tús áite tugtha dó maidir le feabhsú bithéagsúlachta. Tá sé san áireamh i Limistéar Caomhnaithe Speisialta (SAC) Loch Gille chomh maith.

I **bhforaois alluviach Choill an Eanaigh** tá saileach, fearnóg, fuinseog, beith, critheann, fearsaid agus dair i réim. Tá flóra na talún saibhir ó thaobh speiceas de agus áirítear leis sin airgead luachra, lus buí Bealtaine, feileastram agus cíbleacha.

Ó thaobh na héiceolaíochta de, ba é an phríomhfhadhb i bhforaois Choill an Eanaigh ná go raibh codanna móra den fhoraois clúdaithe le seastáin dlútha de thoir ionracha – róslabhras agus labhras síliní. Cuireann fás dlúth na dtoir seo cosc iomlán ar fhásra dúchasach na foraoise.

Idir 2005 agus 2009, rinne Coillte athchóiriú ar 25 heicteár den fhoraois alluviach mar chuid de thionscadal mór athchóirithe a mhaoinigh Ciste Dúlra LIFE an AE. Baineadh an róslabhras as an gcuid is fliche den fhoraois alluviach, agus tá fásra dúchasach na foraoise ag athghiniúint go han-mhaith ó shin ann. Ó 2009 i leith, bhain Coillte 43 heicteár eile de speicis ionracha (labhras síliní agus róslabhras) as an ngnáthóg foraoise ardchaighdeán seo, rud a chabhraíonn le hathghiniúint. Tá réimse iontach bláthanna dúchasacha ag teacht chun cinn arís, go háirithe lus buí Bealtaine, lus na gaoithe agus cloigíní gorma; mar aon le síológa crann óga saileach, chrítheann agus beithe atá ag teacht chun cinn sna ceantair atá níos fliche, agus ar ithreacha níos tirime tá speicis ar nós dair, cuileann agus coll i láthair.

I ndeisceart Choill an Eanaigh, ba é an phríomhcheist éiceolaíoch a raibh aghaidh le tabhairt uirthi ná go bhfuil **foraois mheasctha** ann a bhfuil aois réasúnta cothrom aige, rud a chiallaíonn go bhfuil formhór na gcrann sa cheannbhrat den aois chéanna. Is é an cuspóir bainistíochta anseo luach bithéagsúlachta na foraoise a fheabhsú trí phrionsabail Foraoiseachta Clúdaigh Leanúnaí a úsáid.

Sa bhliain 2025, bhí Coillte bródúil as Gradam Foraoiseachta RDS um Chaomhnú Coillte Dúchasacha a fháil as na hoibreacha athchóirithe éiceolaíocha Choill an Eanaigh. Mar thoradh ar na hoibreacha athchóirithe foraoise, feabhsóidh riocht na gnáthóige foraoise alluviach le himeacht ama. Tá athghiniúint flóra dúchasach, crann agus tor ag tosú ag tarlú, agus tá feabhas á chur ar éagsúlacht speiceas agus struchtúrach na foraoise níos leithne. Cinnteoidh sé seo go mbeidh an fhoraois ag fás agus á cothú féin amach anseo le go mbainfidh gach duine taitneamh aisti.

6.2 Cás-Staidéar Tailte Arda – Nuamhaisiú Shléibhte Bhaile Átha Cliath

Tá foraoisí Shléibhte Bhaile Átha Cliath i measc na suíomhanna áineasa foraoise is mó tóir i gCoillte agus cuireann siad áit iontach ar fáil do dhaoine uirbeach atá ag fás chun taithí a fháil ar an dúlra. Chun freastal ar an méadú atá tagtha ar úsáid na bhforaoisí seo mar thaitneamhachtaí, ghlac Coillte an cinneadh a chur chuige bainistíochta sna hardtailte seo a athrú, ó chur chuige ina bhfuil táirgeadh adhmaid den chuid is mó, go cur chuige ina bhfuil caitheamh aimsire agus caomhnú an dúlra ar bhealach a rachaidh chun tairbhe na foraoise agus na ngnáthóg oscailte atá ann freisin.

Is é cuspóir thionscadal Nuamhaisiú Shléibhte Bhaile Átha Cliath 700 heicteár de naoi bhforaois de chuid Choillte a chlaohlú de réir a chéile chun gnáthóga fiadhúlra a fheabhsú, achomharc áineasa na foraoise do dhaoine a shaibhriú, luach aeistéitiúil an tírdhreacha níos leithne a fheabhsú agus é a dhéanamh níos athléimní in aghaidh an athraithe aeráide.

Is é an cur chuige bainistíochta ná na foraoisí seo a bhainistiú faoi phrionsabail na Foraoiseachta Clúdaigh Leanúnaí (CCF), a chothaíonn ceannbhrat foraoise buan agus a chlaohlaíonn na foraoisí de réir a chéile ina bhforaoisí ilghlúine, níos éagsúla i dtéarmaí speiceas, aoise agus struchtúir. Chun CCF a chur i bhfeidhm, déantar na foraoisí a tanú go cúramach, rud a chiallaíonn go roghnaítear agus go mbaintear crainn aonair chun bearnaí a chruthú agus chun ligean don solas teacht ar urlár na foraoise, agus clúdach foraoise buan á choinneáil ag an am céanna. Le himeacht ama, feabhsóidh sé seo struchtúr agus éagsúlacht na bhforaoisí seo, rud a mhéadóidh a luach gnáthóige do phlandaí agus d'ainmhithe dá réir.

I roinnt áiteanna, tá an fhoraois á tiontú ina foraois dhúchasach, trí na crainn chónfhéaracha a bhaint agus speicis dhúchasacha ar nós péine Albanach, beith, caorthann, dair, cuileann agus saileach a athphlandáil. Beidh na speicis seo le feiceáil i bhforaoisí atá faoi bhainistíocht CCF le himeacht ama freisin.

Ó cuireadh tús leis an tionscadal in 2020, tá bainistíocht CCF tosaithe ar 190ha de fhoraoisí Shléibhte Bhaile Átha Cliath. Tá 60ha eile athphlandáilte le meascán de chrainn agus toir dúchasacha.

Ag airde níos airde, áirítear ar mhaoin Choillte beagnach 200 heicteár de ghnáthóga oscailte: fraochmhá fluich, fraochmhá tirim agus limistéir bheaga de phortaigh bhrat. Tá na gnáthóga seo á gcosaint agus á bhfeabhsú freisin.

Cuirtear feabhas breise ar sheachadadh an tionscadail trí chomhoibriú dlúth le Comhpháirtíocht Shléibhte Bhaile Átha Cliath (DMP)* agus ar an gcaoi sin oibrítear i gcomhar le chéile chun an acmhainn a chosaint agus an taithí áineasa a fheabhsú agus comhpháirtíocht a dhéanamh leis na príomhpháirtithe leasmhara sa cheantar. Leanfaidh tionscadal Athchóiriú Shléibhte Bhaile Átha Cliath ar aghaidh ar feadh na mblianta fada, á sheachadadh ar bhealach a laghdóidh an cur isteach ar chónaitheoirí áitiúla agus ar chuairoteoirí, agus a dhainéneoidh na buntáistí don dúlra, don áineas agus don tírdhreach a mbainfidh glúnta atá le teacht taitneamh astu.

* Tá sé mar aidhm ag an DMP caitheamh aimsire inbhuanaíthe a sholáthar agus a bhainistiú i Sléibhte Bhaile Átha Cliath. I measc na gcomhpháirtithe tá Coillte, NPWS, Comhairle Contae Dhún Laoghaire-Ráth an Dúin, Comhairle Contae Bhaile Átha Cliath Theas, Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath agus Tionscnamh Shléibhte Bhaile Átha Cliath (DMI), scáthghrúpa a dhéanann ionadaíocht ar leasanna úsáideoirí áineasa Shléibhte Bhaile Átha Cliath.

6.3 Cás-Staidéar Tailte Portaigh – Portach Achadh Raithin, Co. na Gaillimhe

Is portach ardaithe é Achadh Raithin (ar a dtugtar Portach Eachroim freisin) in oir-thuaisceart na Gaillimhe. Roghnaíodh an limistéar bithéagsúlachta seo le haghaidh athchóiriú portaigh mar go bhfuil sé ainmnithe mar Limistéar Caomhnaithe Speisialta (SAC). Dá bhrí sin, tá tábhacht idirnáisiúnta ag baint leis an suíomh ó thaobh caomhnaithe an dúlra de.

Is tailte móna cruinneacha iad portaigh ardaithe a bhfuil sean-lochanna iontu sa tírdhreach. Thosaigh an chuid is mó díobh ag foirmiú ag deireadh na hoighearaoise deireanaí thart ar 10,000 bliain ó shin agus tá taiscí doimhne móna suas le 12m i go leor acu.

Is é báisteach an phríomhfhoinsé uisce agus cothaitheigh i bportaigh ardaithe. Mar thoradh air sin, tá an mhóin an-bhocht ó thaobh cothaitheach de, agus tá sí báite freisin. Is iad caonach Sphagnum (a aigéadaíonn a dtimpeallacht), cíbe agus fraoch is mó atá sa fhásra, agus tá siad uile oiriúnaithe do na dálaí fluicha agus aigéadacha.

Is gnách go mbíonn mósáic de mhicrighnáthóga portaigh i bportaigh ardaithe, lena n-áirítear tulóga fraoigh, loig le faiche caonach Sphagnum agus cadás portaigh, agus linnte portaigh.

Tá portach Áthráin (Eachroim) ar cheann de na portaigh ardaithe is mó i gContae na Gaillimhe. Athchóiríodh é ar dtús i lár na 2000í mar chuid de thionscadal LIFE Nature de chuid Coillte EU nuair a baineadh crainn chónfhéaracha táirgiúla, cuireadh speicis ionracha faoi smacht, agus blocáladh draenacha.

Sa tréimhse idir 2022-2025, cuireadh bearta feabhsaithe athchóirithe i bhfeidhm, i gcomhar le NPWS, chun cur leis na hoibreacha athchóirithe atá críochnaithe go dtí seo agus chun teicnící nua athchóirithe a chur i bhfeidhm.

Tá sé mar aidhm ag na bearta seo an tábla uisce a ardú tuilleadh chun tacú le forbairt gnáthóga portaigh ardaithe agus chun fás gníomhach portaigh a chur chun cinn.

Blocáladh draenacha sa phortach le meascán de mhóin agus dambaí plaisteacha, chun an t-uisce a bhailiú le chéile agus leibhéal ard uisce a choinneáil ar an bportach.

Tá an NPWS ag déanamh monatóireachta ar an limistéar 'portaigh ghníomhaigh' ar an suíomh, rud a chiallaíonn limistéir phortaigh a thacaíonn le fásra móna amhail caonach portaigh agus cíbe, agus tá an limistéar seo méadaithe 20% ó 2018, rud atá ina thoradh an-dearfach don bithéagsúlacht agus do ghabháil carbóin sa ghnáthóg thábhachtach seo don dúlra.

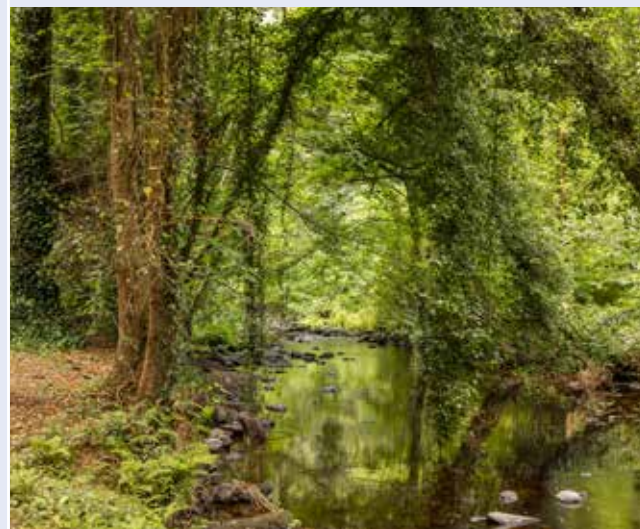

6.4 Cás-Staidéar Uisce – Coill an Ghleanna Mhóir, Co. Chill Mhantáin

Is foraois álainn de chuid Coillte í Coill an Ghleanna Mhóir ar **foraois mheasctha** í i ngleann abhann géar in aice le Áth na Fuinseoige, Co. Chill Mhantáin. Roghnaigh Coillte thart ar 135ha den fhoraois ag Coill an Ghleanna Mhóir mar limistéar bithéagsúlachta mar gur suíomh mór seancoillte é a bhfuil stair fhada de chlúdach foraoise ann a choinnigh gnéithe de fhoraoisí nádúrtha. Tá fianaise ann go bhfuil clúdach foraoise leathanduilleach i láthair ag Coill an Ghleanna Mhóir ó na 1600í. agus dá bhrí sin meastar gur suíomh foraoise ársa é agus dá bhrí sin tá luach ard bithéagsúlachta aige.

Tá gnéithe speisialta ag Coill an Ghleanna Mhóir a chuireann lena luach éiceolaíoch. Tá an fhoraois roinnte ina dhá leath ag gleann creagach suas le 100m ar doimhne, trína sreabhann abhainn Fheartraí. Tacaíonn sé le raon speiceas éisc bradán, go háirithe breac mara (*Salmo trutta trutta*) agus daonra beag bradán Atlantach (*Salmo salar*), chomh maith le loimpre abhann (*Lampetra fluviatilis*).

Is foraois mheasctha an cineál foraoise is mó i gCoill an Ghleanna Mhóir lena n-áirítear crainn bhuaircíneacha amhail giúis Dhúghlais agus péine Albanach, agus crainn leathanduilleacha lena n-áirítear dair neamhghasúil, feá, seiceamar, castán milis, beith agus caorthann. Tá fo-shraith cuileann agus coll ann i gcodanna. Feadh Abhainn Fheartraí tá thart ar 14ha de fhoraois dhúchasach, áit a bhfuil dair neamhghasúil, beith agus caorthann (nó fuinseog sléibhe) i réim i gceannas ar cheannbhrat na foraoise.

Ar fud na foraoise, is féidir flóra talún maith de phlandaí foraoise tipiciúla a fheiceáil. Tá toir adhmaid ar nós fraochán agus fraoch mór le fáil, chomh maith le raithneach (lena n-áirítear raithneach chrúa, raithneach pholapóideach agus raithneach leathan-bhuicéadach) agus plandaí bláthanna ar nós an luachair mhór, an lus na súl agus cairpéad caonach. San earrach, bíonn taispeántas ildaite ag an gcloigín gorm, an gairleog fiáin agus an lus an éanmoine coille. Planda thar a bheith neamhghnách atá le fáil i gCoill

an Ghleanna Mhóir is ea an slánú fiacal (*Lathraea squamaria*), planda seadánach a úsáideann fréamhacha crann chun a chothú. Is speiceas speisialaithe foraoise é agus is gnách go mbíonn sé le fáil i bhforaoisí a bhfuil stair fhada de chlúdach foraoise acu.

Ó thaobh na héiceolaíochta de, ba é an phríomhfhadhb ag Coill an Ghleanna Mhóir ná fás dlúth na speiceas ionrach labhrais silíní agus róslabhrais sa fhoraois, a shín amach go dtí limistéar de thart ar 11ha, den chuid is mó timpeall an charrchlóis agus feadh Abhainn Fheartraí. Ceann de na príomhchuspóirí bainistíochta ná an dá speiceas ionrach seo a bhaint mar go gcruthaíonn na toir seo fás dlúth agus dorcha a chuireann cosc iomlán ar fhlóra na foraoise agus a chuireann cosc ar athghiniúint nádúrtha crann agus toir. In 2023/24, rinneadh cóireáil ar an gcuid is mó den chrainn labhrais silíní dlúth (8ha) agus táthar chun aghaidh a thabhairt ar an gcuid eile go luath amach anseo. Sna blianta amach romhainn, tosóidh an fásra nádúrtha ag teacht chun cinn arís, agus beidh flóra mhaith foraoise níos feiceálaí.

I gcomhpháirtíocht le lascaigh Intíre Éireann, thug Coillte cuspóir breise isteach, eadhon limistéir sceathraí breise a chruthú do bhradáin in Abhainn Fheartraí, atá srianta mar gheall ar an damba atá suite suas an aghaidh an tsrutha ag taiscumar an Tóchair. Cuireadh tús leis na hoibreacha seo in 2024 ar stráice 1.5 km den abhainn, agus tháinig cúig limistéar sceathraí nua do bhreac mara (redds) mar thoradh orthu le linn an tséasúir sceathraí. Bhí crainn leagtha san abhainn mar chuid de na hoibríochtaí, rud a chruthaíonn dambaí sceite a chuireann srian ar shreabhadh an uisce, agus gairbhéal a chur suas srutha ó na crainn daingnithe chun gnáthóga nua leapacha sceathraí a sholáthar.

6.5 Cás-Staidéar ar Speicis Neamhchoitianta – Crú-Ialtóg Bheag ag Ros an Chrú, Co. Chiarraí

An chrú-ialtóg bheag (*Rhinolophus hipposideros*) is ea an speiceas ialtóg is neamhchoitianta in Éirinn. Faightear é den chuid is mó i gcodanna thiar na tíre, i gcontaetha Chorcaí, Chiarraí, Luimnigh, an Chláir, na Gaillimhe, agus Mhaigh Eo. B'fhéidir gurb é an chúis atá leis seo ná go bhfuil aeráid níos séimhe sna contaetha seo gur annamh a bhíonn sioc iontu, rud a thaitníonn leis na hialtóga, is cosúil. Is fearr leo gnáthóga ina bhfuil crainn: foraoisí, scrobarnach, fálta agus teorainneacha crann. Déanann siad neadú i seanfhoirgnimh nó i bpluaiseanna atá timpeallaithe ag crainn nó fálta.

Tá rannchuidiú an-dearfach le déanamh ag Coillte i gcaomhnú fadtéarmach an speicis seo, toisc gurb iad caomhnóirí go leor áiteanna ina bhfuil an chrú-ialtóg bheag, lena n-áirítear roinnt áiteanna ina bhfuil Limistéar Caomhnaithe Speisialta (SAC), agus limistéir mhóra gnáthóige foraoise tacaíochta timpeall ar na háiteanna sin.

Tá Ros an Chrú ar cheann de go leor le réadmhaoinne Coillte a thacaíonn le daonraí SACanna den chrú-ialtóg bheag a bhfuil tábhachtach idirnáisiúnta ag baint leo. Úsáideann na hialtóga sean-teachín tréigthe atá suite i bhforaois Ros an Chrú mar áit chónaithe máithreachais i míonna an tsamhraidh, ach bhí gá le roinnt deisiúcháin chun an áit chónaithe a choinneáil i riocht oiriúnach.

I ngeimhreadh 2022/23, críochnaíodh na hoibreacha feabhsúcháin ar an bhféar, lena n-áirítear an díon rocach atá ann cheana a athsholáthar le díon scláta nádúrtha, an simléar a bhaint, na ballaí a athneartú agus fásra a bhainistiú. Ba é cuspóir na bhfeabhsuithe seo, a chomhghaoinigh Coillte agus NPWS, coinníollacha idéalacha a chruthú don speiceas le haghaidh cothú agus líon na n-ialtóg a threisiú.

Thaifead monatóireacht ina dhiaidh sin ag an NPWS méadú ar líon na n-ialtóg a bhí ina gcónaí san fhoirgneamh, ó 37 ialtóg amháin in 2022 go dtí os cionn 100 ialtóg in 2024 agus níos mó ná 150 ialtóg in 2025, rud a bhog an suíomh seo go “stádas caomhnaithe fabhrach”, éacht suntasach maidir le cosaint an speicis ialtóg seo in Éirinn.

I gcomhar le NPWS, táimid ag fiosrú go gníomhach féidearthachtaí maidir le feabhsuithe ar ionaid chónaithe eile i gCoillte, amhail Droim Mór, Co. Chiarraí agus Coill Bhreac-Chluain, Co. Mhaigh Eo. Agus is comhpháirtithe sinn i dtionscadal mór ar a dtugtar Máistirphlean Mhuc-Chluana, atá á stiúradh ag Comhairle Contae Mhaigh Eo, i gcomhpháirtíocht leis an NPWS. Is é aidhm an Máistirphlean an oidhreacht nádúrtha, thógtha agus chultúrtha a chosaint trí fhorbairt anaclainne dúlra a choinneoidh, i measc go leor rudaí, gnáthóg den scoth don chrú-ialtóg bheag.

Is cuid shuntasach den Phlean Gníomhaíochta Speiceas (SAP) náisiúnta don chrú-ialtóg bheag, a d'fhorbair an NPWS in 2022, cothabháil agus feabhsú na bhfaráí. Éilíonn cur i bhfeidhm an Phlean Gníomhaíochta Speiceas (SAP) don chrú-ialtóg bheag comhoibriú ó raon leathan eagraíochtaí geallsealbhóirí, amhail Ranna Foraoiseachta agus Talmhaíochta na Roinne Talmhaíochta, an Chomhairle Oidhreacht, Iontaobhas Fiadhúlra Vincent, Caomhnú Ialtóg Éireann, Bonneagar Iompair Éireann agus Údarás Áitiúla. Glacann Coillte páirt i gcur i bhfeidhm an SAP trí Ghrúpa Stiúrtha atá á óstáil ag an NPWS.

Tá cion Choillte, trí oibreacha cothabhála ar na faráí agus bainistíocht chúramach foraoise, ríthábhachtach do chaomhnú fadtéarmach an speicis.

7. Ag Déanamh Níos Mó don Dúlra

Cuirfidh cláir *BioClass* agus *BioForest* de chuid Choillte go mór le cosaint agus feabhsú na bithéagsúlachta in Éirinn. Mar sin féin, tá níos mó gur féidir a dhéanamh. Is féidir le hobair straitéiseach le comhpháirtithe tábhachtacha agus tuiscint choiteann agus cur chuige comhroinnte a fhorbairt éifeachtúlachtaí méadaithe agus seachadadh níos láidre a bheith mar thoradh air.

I Meán Fómhair 2024, shínigh NPWS agus Coillte Meabhrán Tuisceana (MT) lena mbunaítear creat le haghaidh comhpháirtíochta agus comhair níos fearr chun tionscadail chaomhnaithe dúlra a sheachadadh agus chun eastát faoi seach an dá eagraíocht a bhainistiú.

Trí chomhoibriú níos fearr agus ailíniú cuspóirí comhroinnte don dúlra, is féidir le NPWS agus Coillte tionscadail chaomhnaithe dearfacha a chur i gcrích atá dírithe ar éiceachórais thábhachtacha a chosaint, a fheabhsú agus a athbhunú. I measc na ngníomhartha tosaíochta tá comhdhearadh agus comhseachadadh beart caomhnaithe trí phleananna gníomhaíochta láithreáin comhaontaithe, agus fócas ar ghnáthóga faoi chosaint amhail portaigh ardaithe agus bratphortach, fraochmháigh agus tailte fliucha, lochanna agus aibhneacha, agus ar speicis atá faoi bhagairt amhail an diúilicín péarla fionnuisce, cromán na gcearc, an meirliún agus éin chladaigh pórúcháin.

Le déanaí, i mí Aibreáin 2025, shínigh Coillte agus Iascaigh Intíre Éireann (IFI), an ghníomhaireacht comhshaoil stáit d'iascaigh intíre agus d'acmhainní iascaireachta mara, Meabhrán Tuisceana chun an caidreamh idir an dá eagraíocht a dhoimhniú, agus é mar aidhm acu tionscadail níos fearr cosanta comhshaoil agus athchóirithe dúlra a sheachadadh.

Léiríonn an comhaontú éabhlóid an chaidrimh atá ann cheana féin idir Coillte agus IFI agus oibríonn sé chun tionscadail chaomhnaithe a chur i gcrích atá dírithe ar éiceachórais thábhachtacha a chosaint, a fheabhsú agus a athbhunú ar fud eastát foraoiseachta Choillte agus uiscebhealaí intíre na hÉireann.

Leagann an MT bunús le haghaidh oibre comhoibríoch chun líonra bainisteoirí teicniúla agus oibríochtúla a chothabháil; sonraí agus comhairle a bhaineann le bainistíocht éiceachóras a mhalartú; agus comhar eolaíoch agus teicniúil a chur chun cinn trí thionscadail taighde a choimisiúnú a bheidh tairbheach don dá thaobh.

Déanfaidh IFI agus Coillte iarracht freisin oibriú le chéile ar thionscadail athchóirithe dúlra chun inbhuanaitheacht fheabhsaithe a éascú agus a thacú, le béim ar leith ar chonairí bruachbhaile a athchóiriú laistigh d'eastát Choillte chun athléimneacht aeráide a mhéadú, gnáthóg iasc a fheabhsú agus bacainní ar shaorghluaiseacht éisc agus fána uisceach eile a bhaint.

Réitíonn an cur chuige comhoibríoch seo idir Coillte agus IFI an bealach do thionscadail bhreise cosúil leis na hoibreacha athchóirithe a rinneadh i gCoill an Ghleanna Mhóir, Co. Chill Mhantáin in 2024, chun feabhas a chur ar na dálaí sceite do bhric mhara agus do bhradáin in Abhainn Fheartraí agus chun feabhas a chur ar an ngnáthóg foraoise máguaird.

Ar leibhéal an Aontais Eorpaigh (AE), tá sé mar aidhm ag Dlí Athchóirithe Dúlra an AE (NRL), a tháinig i bhfeidhm in 2024, éiceachórais damáistithe a dheisiú ar fud na hEorpa. Is é an chéad dlí uile-Eorpach dá leithéid é, agus is cuid de phlean níos leithne an AE é chun dul i ngleic le cailliúint bithéagsúlachta agus athrú aeráide.

Áirítear ar Phríomhchuspóirí an NRL:

- 20% ar a laghad de limistéir talún agus farraige an AE a athchóiriú faoi 2030.
- Gach éiceachóras atá i ngátar a athbhunú faoi 2050.
- Meath pailneoirí cosúil le beacha agus féileacáin a aisiompú faoi 2030.
- Spásanna glasa uirbeacha, foraoisí, talamh feirme agus gnáthóga mara a fheabhsú.

Athchóiriú an Dúlra in Éirinn – Deis Náisiúnta agus Freagracht Chomhroinnte

Cé go leagann Dlí Athchóirithe an Dúlra (NRL) an AE spriocanna uailmhianacha amach, is féidir agus ba chóir níos mó a dhéanamh ar an leibhéal náisiúnta chun ár n-éiceachórais a athbhunú, bithéagsúlacht a chosaint agus dul i ngleic leis an athrú aeráide.

Tá céimeanna tábhachtacha á nglacadh ag Coillte cheana féin, amhail tailte portaigh a athbhunú, foraoiseacht atá gar don dúlra a ghlacadh nuair is oiriúnach é sin a dhéanamh, agus talamh atá á bhainistiú go príomha don dúlra a leathnú. Ach tá acmhainneacht ann níos mó a dhéanamh ar eastát Choillte chun cabhrú le spriocanna náisiúnta agus spriocanna an AE a bhaint amach.

Chun athchóiriú an dúlra a mhéadú go héifeachtach ar an leibhéal náisiúnta, tá sraith de chumasaitheoirí tábhachtacha ag teastáil:

1. Rialáil Chuíchóirithe	▶ Próisis phleanála agus cheadúnaithe do thionscadail athchóirithe dúlra a shimplú agus a bhrostú agus coimircí comhshaoil á gcoinneáil ag an am céanna.
2. Comhoibriú	▶ Comhpháirtíochtaí agus comhroinnt eolais a spreagadh idir comhlachtaí poiblí, úinéirí talún príobháideacha, eagraíochtaí neamhrialtasacha agus saineolaithe teicniúla.
3. Acmhainní Oibriúcháin	▶ Infheistigh i gconraitheoirí oilte, in éiceolaithe, agus sa trealamh ceart; ag tógáil acmhainne le haghaidh obair athchóirithe ar scála mór.
4. Bagairtí Bitheacha	▶ Aghaidh a thabhairt ar ró-innilt ag fianna agus ar leathadh speiceas ionrach i bhforaoisí agus i ngnáthóga fiáine eile. ▶ Straitéis Náisiúnta na bhFianna a chur i bhfeidhm chun daonraí na bhFianna a bhainistiú go hinbhuanaithe.
5. Maoiniú & Meicníochtaí Margaidh	▶ Maoiniú breise a chur ar fáil chun acmhainní a chur ar fáil d'obair athchóirithe nádúir agus í a chur i gcrích ar scála mór.

8. Fís don Todhchaí

Trí uailmhian Foraoisí don Dúlra a bhaint amach, feabhsóidh Coillte cáilíocht ghnáthóg a eastáit go suntasach, rud a chuirfidh gnáthóga de chaighdeán níos fearr ar fáil do raon leathan plandaí agus ainmhithe dúchasacha.

- Tríd is tríd, cuirfidh an uailmhian seo méadú suntasach ar chion na bhforaoisí dúchasacha agus na bhforaoisí measctha ar fud an eastáit.
- Déanfar bainistíocht ar fhoraoisí breise go príomha ar mhaithe leis an dúlra. Den chuid is mó, beidh bogadh i dtreo teicnící bainistíochta foraoiseachta clúdaigh leanúnaigh (CCF) sna foraoisí seo i gceist leis seo, ag athrú de réir a chéile ó fhoraoisí aonfhoirmeacha go foraoisí níos measctha le raon speiceas crann agus tor i láthair agus struchtúr níos éagsúla, ag cothabháil ceannbhrat foraoise agus ag feabhsú gnáthóige do phlandaí agus d'ainmhithe a chónaíonn sna foraoisí.
- I gceantair nach mbeadh sé indéanta bainistíocht CCF a chur i bhfeidhm iontu, mar shampla mar gheall ar dhrochchoinníollacha talún, féadfar foraoisí a leagan agus a athphlandáil le speicis chrainn dhúchasacha atá oiriúnach don suíomh nó meascán de speicis chrainn chun éagsúlacht sa fhoraois a mhéadú.
- Cuirfear gníomhartha bainte foraoise agus athfhliuchaithe i bhfeidhm ar níos mó ná 2,000 heicteár de phortaigh ardaithe agus bratphortaigh a aithníonn an NPWS mar phortaí a bhfuil luach éiceolaíoch leo, ag cur leis an obair athchóirithe portaigh a rinne Coillte roimhe seo i dtionscadail LIFE an AE idir 2002 agus 2015.
- Sna hardtailte, méadóidh an limistéar gnáthóige oscailte i ngnáthóga ardtailte atá luachmhar ó thaobh na héiceolaíochta de agus atá ainmnithe mar LSC/LSN, go háirithe i gcás ina léiríonn na sonraí eolaíocha go mbeidh sé seo chun tairbhe speiceas neamhchoitianta amhail an chromán cearc, an meirlín nó éin ardtailte eile.
- Leanfar leis an bpróiseas chun maoláin riparian a bhainistiú agus conairí gnáthóige a chruthú feadh sruthán, aibhneacha agus lochanna ar láithreáin foraoiseachta agus leathnófar go suntasach é i ndobharcheantair íogaire.
- Feabhsóidh bearta speisialta do speicis a chónaíonn i bhforaoisí, amhail feabhas a chur ar áiteanna tábhachtacha ialtóg ar thailte Choillte, a líon i bhforaoisí Choillte.

San fhadtéarma, má athraítear foraoisí Choillte sa chaoi is go ndéanfar 50% den eastát a bhainistiú go príomha ar mhaithe leis an dúlra, beidh athruithe níos leithne ar scála tírdhreacha ann a rachaidh chun tairbhe raon leathan speiceas.

Sna hardtailte agus i gcontaetha an iarthair, beidh foraoisí portaigh oscailte, scrobarnach dúchasach agus portach nó fraochmhá oscailte scaipthe ar fud na bhforaoisí cónaifearacha i dtírdhreacha portaigh. Cuirfear feabhas ar imill agus ar shrutháin bhogaigh, agus cruthófar nó leathnófar gnáthóga oscailte ar ardchaighdeán.

Déanfar foraoisí oidhreachta a athdhearadh chun foraois oscailte le fásra maith talún a chruthú, nó déanfar iad a athchóiriú, cibé acu is mó a thabharfaidh an tairbhe don fhiadhúlra.

Creidimid, de bharr scála agus fairsinge eastát Choillte, go gcruthófar níos mó gnáthóige do raon leathan plandaí agus ainmhithe na hÉireann trí na huailmhianta seo a bhaint amach, agus go gcuideoidh sé le spriocanna agus fís phlean náisiúnta bithéagsúlachta na hÉireann a bhaint amach.

Is é fís straitéiseach Choillte dár n-eastát foraoise na buntáistí iomadúla a bhaineann lenár bhforaoisí a bhaint amach, níos mó béime a leagan ar ghníomhú ar son na haeráide, spriocanna uailmhianacha nua a leagan síos maidir le bithéagsúlacht agus caitheamh aimsire, agus leanúint de bheith ag soláthar do thionscal na foraoise agus na dtáirgí adhmaid. Sa bhliain 2025, bainfidh Coillte cloch mhíle shuntasach amach inár straitéis nua, faoinár n-uailmhianta foraoisí don dúlra, ag méadú achar an eastáit atá á bhainistiú go príomha don dúlra ó 20% go 30%, arb ionann é agus achar de 134,000ha.

Beidh baint amach ár bhfís straitéiseach fhoriomlán treoraithe ag cothromaíocht idir buntáistí iomadúla ár bhforaoisí trí chuspóirí na haeráide, an nádúir, an adhmaid agus na ndaoine agus inbhuanaitheacht airgeadais Choillte mar bhonn agus taca ag ár gcumas ár gculpóir, ár bhfís agus ár misean a sheachadadh agus ár n-uailmhianta foraoisí don dúlra a bhaint amach.

Tuilleadh eolais ar fáil ar: www.coillte.ie
nó seol ríomhphost chuig: info@coillte.ie

 COILLTE